

Asia: VN/2401/2026

Ehdotus kansallisiksi mediakasvatuslinjauksiksi

1. Johdanto

Mahdolliset kommentit ja huomiot johdannosta:

Johdanto perustelee hyvin mediakasvatuksen linjausten uudistustarpeet.

Erytisesti hyvänä Kuvataideopettajat KUVIS ry pitää käsitteiden määrittelyä osana johdantoa. Sivulla kuusi olevassa sinisessä laatikossa medialukutaidon määritelmän viimeisen lauseen voisi muotoilla tarkemmin kuvaamaan kriittisen ajattelun taitoa. Esimerkiksi: "Osa medialukutaitoa on kriittisen ajattelun taito, jota tarvitaan tiedon laadun ja sen luotettavuuden arvioimiseen sekä kontekstien hahmottamiseen."

Linjauksissa olisi hyvä mainita medialukutaidon lisäksi siihen oleellisesti kuuluva monilukutaito ja avata käsitettä suhteessa medialukutaitoon.

2. Mediakasvatuksen nykytila

Mahdolliset kommentit ja huomiot mediakasvatuksen nykytilasta:

KUVIS ry on huolissaan mediakasvatuksen tutkimuksen ja alan koulutuksen lähes täydellisestä alasajosta ja alan resurssien katoamisesta. Hienoa, että linjaus nostaa ongelmat selkeästi esiin.

Osiassa todetaan mediakasvatuskentän toimijoiden jakavan saman arvopohjan. Voisiko tämän arvopohjan avata tarkemmin?

3. Visio

Mahdolliset kommentit ja huomiot visiosta:

Visio on sisällöltään ytimekäs ja selkeä.

4. Tavoitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot tavoitteista:

KUVIS ry tukee linjausten kolmea keskeistä tavoitetta toimijuuden vahvistamisesta, osaamisen kehittämisestä ja kestävyuden edistämisestä.

5. Toimenpiteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimenpiteistä:

Suomalaisen koulutusjärjestelmän eri asteilla toimivina kuvataideopettajina pidämme tärkeänä moninaista, yhdenvertaista ja saavutettavaa mediakasvatusta. Medialukutaidolla on vahva rooli suomalaisessa koulujärjestelmässä. Lukutaitoon, monilukutaitoon, visuaalisen kulttuurin tuntemukseen ja kriittistä ajattelua painottavat oppiaineet toteuttavat medialukutaitoa kehittäviä oppimismenetelmiä jo nyt. Näiden oppiaineiden roolia tulee tukea ja ei missään nimessä heikentää opetussuunnitelmien uudistuksissa valtio- tai kuntatasolla.

Media on enenevässä määrin visuaalista viestintää ja linjauksissa olisi tärkeä nostaa visuaalista lukutaitoa ja kirjoittaa auki kuvataidekasvatuksen rooli mediakasvatusta tukevana alana. Taidekasvatuksessa eri medioilla ja mediakasvatuksella on rooli ja tehtävä olla osa taiteellista ja kulttuurista ilmaisua, ja laajemminkin - erityisesti lasten ja nuorten kohdalla - itseilmaisua. Tätä ulottuvuutta ei tule unohtaa.

Linjaus erittelee hyvin eri kieliryhmien, kulttuuritaustojen, oppimistapojen ja identiteettien huomioimisen osana mediakasvatusta. Ehdotamme että listaan lisätään myös sosioekonominen moninaisuuden huomioiminen. Osioon voisi lisätä myös mediakasvatuksen toimijoiden moninaisuuden merkityksen. Ei riitä että luodaan sisältöjä "joista mahdollisimman moni voi tunnistaa itsensä". Pitää myös taata mahdollisuudet mahdollisimman monenlaisille ihmisille osallistua median tuottamiseen ja mediakasvatuksen toteuttamiseen. Tavoitteeksi voisi asettaa mediassa esiintyvien näkökulmien ja toimijoiden moninaisuuden.

Sivulla 14 olevaan lauseeseen "Lisätään yhteistyötä turvallisuudesta vastaavien toimijoiden kanssa" erityisenä huomiona toteamme, että lause luo käsityksen ettei media ja mediakasvatusta olisi itse turvallisuudesta vastaava toimija. Mediakasvatusta on oleellinen osa yhteiskunnan turvallisuusympäristöä.

Medialukutaidon vahvistaminen korkeakouluopetuksessa vaatii mediakasvatusta palauttamista pääaineeksi korkeakouluihin. Satunnaiset koulutukset eri opettajaopiskelijoille eivät riitä, mikäli alan akateeminen tutkimus ei ole sen vaatimalla tasolla. Mediakentän ja teknologian nopea kehitys

tarvitsee kotimaisten kielten mediakasvatuksen alan akateemisen tutkimusverkoston. Linjaus nostaa hyvin esiin tutkimustiedon merkityksen ja tätä voisi painottaa vielä enemmän.

KUVIS ry näkee tärkeänä medialukutaidon ja digitaalisen osaamisen kehittämisen kaikissa ikäryhmissä. Aikuisten mediakasvatuksen tehtävät panostukset ovat tärkeä osa yhteiskunnallisen jakautumisen ja polarisaation ehkäisyä.

KUVIS ry näkee myös mediakasvatustyön saavutettavuuden todella tärkeänä. Hyvien käytäntöjen, materiaalien ja arviointikäytäntöjen jakaminen eri toimijoiden kesken vahvistaa mediakasvatuskenttää laajasti.

6. Toimeenpano ja seuranta

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimeenpanosta ja seurannasta:

2025-2027 toteutettavat esi- ja perusopetuksen digitaalisen osaamisen kuvausten toteutuminen käytännössä vaatii satsauksia opettajien kouluttamiseen ja osaamisen tason saavuttamisen tukemiseen.

KUVIS ry pitää saamelaiskulttuurin nostamista esiin linjauksissa tärkeänä. Kieli- ja kulttuurisen moninaisuuden toteutumisessa on oleellista saamenkielisen mediakasvatus toiminnan ja mediasisällön kasvattaminen ja tukeminen.

Ympäristöministeriö voi toimeenpanna kansallisia mediakasvatuslinjauksia vahvistamalla kestävän kehityksen näkökulmia poikkisektoralisesti. s.27

Kaipaisimme selkeyttä tähän muotoiluun.

Kuntien rooli mediakasvatuksen kehityksessä on ilmeinen. Kuvis ry uskoo, että koulutuksen järjestäjät kaipaavat selkeitä, tutkimukseen pohjautuvia ja tarkoin harkittuja toimia mediakasvatuksen kehittämiseksi kouluissa. Hankevetoinen kehittäminen on lyhytjänteistä ja todettu sirpaleiseksi ja tehottomaksi myös linjausten liitteissä (s. 33).

Kolmannen sektorin toimijoiden tarjoama mediakasvatus ja erityisesti mediakasvatusmateriaalit ovat tärkeitä laadukkaan mediakasvatuksen toteuttamisessa. Kouluilla on tarve toimiville ja saavutettaville mediakasvatuksen oppimateriaaleille ja tätä voidaan tukea takaamalla kolmannen sektorin pitkäkestoisen työn mahdollistama rahoitus.

7. Liitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot liitteistä:

Termistön selkeyttäminen ja yhtenäistäminen näyttäytyy yhtenä selkeänä tavoitteena uusille mediakasvatuslinjauksille.

Liitteissä todetaan, että mediakasvatus on ymmärretty helposti teknisenä taituruutena ja digitaalisena osaamisena. Onkin tärkeää käydä jatkuvaa keskustelua siitä, mitä medialukutaito on ja miten sitä voidaan oppia ja opettaa. Medialukutaito tähtää laajaan ymmärtämiseen ja kykyyn tulkita visuaalisia, auditiivisia ja tekstuaalisia viestejä. Näiden vuorovaikutus ja tulkinta kehittää kokonaisvaltaista ymmärrystä maailmasta ja sen ilmiöistä. Pelkkä tieto siitä mitä disinformaatiota on ei auta ihmistä tunnistamaan vaikkapa vieraan valtion vaikutusyrityksiä tai tekoälyn tekemään videoita. On oltava kriittisen ajattelun kykyä ja valmiutta kyseenalaistaa ja pohtia median tarjoamia viestejä eri näkökulmista.

8. Yleiset kommentit linjausluonnoksesta

Yleiset kommentit kokonaisuudesta:

Linjaus kattaa ytimekkäästi mediakasvatuksen nykytilan, sen haasteet sekä tulevaisuuden näkymät ja tarjoaa selkeitä tavoitteita ja hyvin jäsenneltäviä toimenpiteitä vastaamaan digitaalisen yhteiskunnan haasteisiin.

9. Muita mahdollisia terveisiä valmistelijoille

Muita mahdollisia terveisiä:

Kiitämme mahdollisuudesta lausua luonnoksesta kansallisiksi mediakasvatuslinjauksiksi.

Väyrynen Erja
Kuvataideopettajat KUVIS ry